

Wat betekenen vrije vogelreservaten voor de vogels?

Ronald Huijssen & Rijk van Oostenbrugge

Vrije Vogelreservaten zijn geboren uit een idee van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, kortweg 'Vogelbescherming'. Het doel was te komen tot een erkenning van privé-natuurgebieden om zo een zekere bescherming te geven aan terreinen en terreintjes die -nog- geen officiële status hebben. Na verloop van tijd bleek, dat hier en daar de begrippen 'vogelreservaat' en 'vogelbroedterrein' devalueerden, doordat soms erg gemakkelijk één van beide predikaten aan een terrein werd gegeven. Dit was voor Vogelbescherming aanleiding om over te gaan tot een herwaardering van de Vrije Vogelreservaten. Vogelbescherming heeft hier toe uitgangspunten omschreven op grond waarvan aan een terrein het predikaat 'vogelreservaat' of 'vogelbroedterrein' kan worden toegekend.

De nieuwe opzet

Bij de nieuwe opzet wordt uitgegaan van drie categorieën Vrije Vogelreservaten.

1. Vogelreservaten: 'terreinen met een belangrijke natuurwetenschappelijke en ornithologische betekenis'. Met de eigenaar, c.q. gebruiker, wordt een 'overeenkomst' afgesloten voor een termijn van vijf jaar. Het gaat hier om een vrijwillige overeenkomst. Deze overeenkomst zal bepalingen bevatten met betrekking tot planologische bestemming, beheersmaatregelen en de verstreking van ornithologische adviezen.
2. Vogelbroedterreinen: voornamelijk weidevogelgebieden met een beschermingsperiode van 1 maart tot en met 30 juni. Er wordt een -ook weer vrijwillig- 'contract' afgesloten voor een jaar met een stilzwijgende verlenging van jaar tot jaar. In het

contract wordt opgenomen de bepaling 'gedurende de broedtijd geen jacht, tenzij...', evenals een verbod op het rapen van kievitseieren en dergelijke.

3. Kleinere terreintjes: grote tuinen en dergelijke. Hiervoor wordt geen contract afgesloten. Wel wordt een bordje geplaatst met de afbeelding van een Kievit of een Grote Bonte Specht, voorzien van de tekst 'hier wonen wij -verstoor ons niet- dank U'.

Om de herwaardering van de Vrije Vogelreservaten in de praktijk te realiseren, heeft Vogelbescherming een beroep gedaan op de vogelwerkgroepen. In dit kader is ook de Vogelwacht Utrecht benaderd.

Teneinde tot een goed onderbouwd besluit te komen, heeft het bestuur van de Vogelwacht zich gebogen over de problematiek rond de Vrije Vogelreservaten. Bij nadere bestudering

Het gaat hier vooral om de vrije vogelreservaten, die als 'vogelbroedterreinen' worden aangeduid.

Foto: Jaap Taapken.

Bij nadere bestudering blijken er diverse kanttekeningen te moeten worden geplaatst bij de instelling van Vrije Vogelreservaten, met name die gebieden, die bedoeld zijn om weidevogels te beschermen.
Foto: Jaap Taapken.

blijken er diverse kanttekeningen te plaatsen bij de instelling van Vrije Vogelreservaten. Dit geldt met name ten aanzien van de gebieden, die bedoeld zijn om weidevogels te beschermen. Het gaat hier vooral om de 'vogelbroedterreinen'.

Beheer en bescherming

Het zal wel duidelijk zijn dat men weidevogels pas rust, c.q. bescherming, kan bieden als deze weidevogels inderdaad aanwezig zijn. Met andere woorden: het is zinloos een gebied als vogelbroedterrein of reservaat aan te wijzen, waar zich als gevolg van ontwatering, hoge kunstmestgift en dergelijke vrijwel geen weidevogels meer vestigen. Aangezien de landbouwkundige intensivering met rassen schreven voortschrijdt, wordt het areaal dat voor aanwijzing in aanmerking komt, steeds kleiner. Omdat aan een status 'vogelreservaat' of 'vogelbroedterrein' geen beheersvergoeding is gekoppeld, zal men in het algemeen geen extensiever agrarisch beheer kunnen verwezenlijken.

Ook al vestigen zich redelijke aantallen weidevogels in een gebied, dan nog worden er door vroeg en frequent maaien, hoge vee-dichtheden en dergelijke, massaal eieren

en/of jongen vernietigd. Alleen een intensieve campagne om nestbeschermers te plaatsen, kan dan verlichting brengen. Daar wordt structureel echter weinig mee opgelost.

Uitgaande van de ornithologische waarde, een criterium ter beoordeling van een terrein, moet worden gesteld dat de vrijwillig afgesloten 'contracten' in het algemeen weinig soelaas zullen bieden voor gevoelige vogelsoorten als Tureluur, Watersnip, Kemphaan, Zomertaling en Gele Kwikstaart, terwijl ook de Grutto het moeilijk zal krijgen.

Relatienota

Uit het voorgaande blijkt, dat behalve het waarborgen van de rust in weidevogelgebieden ook de landbouwkundige bedrijfsvoering moet worden aangepast wil men de weidevogels behouden. De landelijke overheid tracht dit te verwezenlijken via het instellen van reservaten en beheersgebieden, zoals aangegeven in de 'Relatienota'.

Hoewel op deze Relatienota -en vooral op het in de praktijk brengen ervan- veel is aan te merken, zal er toch mee gewerkt moeten worden. Immers: zowel het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud als ook het Structuurschema Landinrichting (waarin het beleid met betrekking tot het agrarisch gebied voor de komende jaren wordt uitgestippeld) reserveren voor de Relatienota een essentiële plaats.

Voorkomen moet worden dat men, via het instellen van Vrije Vogelreservaten, het ten uitvoer brengen van de Relatienota gaat tegenwerken. Men zou zich namelijk kunnen voorstellen dat een boer weigert een beheersovereenkomst in het kader van de Relatienota af te sluiten voor grond die het predikaat 'vogelreservaat' of 'vogelbroedterrein' draagt. 'Immers', zo kan hij redeneren, 'mijn grond herbergt voldoende weidevogels gezien de aanwijzing als reservaat of broedterrein'. Deze gang van zaken zou kunnen leiden tot een devaluatie van de beheersgebieden uit de Relatienota.

Natuurbescherming in het algemeen

Het is reeds zo ver dat de financiële middelen, die de verschillende overheden ter beschikking stellen ten behoeve van natuurbescherming, sterk verminderen. Hierbij aansluitend wint de gedachte veld om allerlei zogenaamde welzijnsvoorzieningen als vrijwilligerswerk te continueren. Het gevaar is niet ondenkbeeldig, dat deze filosofie ook op de natuurbescherming steeds meer zal worden toegepast. Middels het afstoten van taken naar de vrijwilligerssector onttrekken de overheden zich van hun verantwoordelijkheden ten aan-

Er bestaan terreinen, die aangegeven zijn als 'vogelreservaat' of als 'vogelbroedterrein'.

Foto: Jaap Taapken.

zien van natuur- en landschapsbescherming. Ook de Vrije Vogelreservaten zouden, gezien het vrijwillige karakter van de 'overeenkomsten', een stap in deze richting kunnen zijn. Het is dan ook voor de particuliere natuurbescherming van belang vooralsnog geen prioriteit te geven aan het vrijwillig instellen van 'vogelreservaten' en 'vogelbroedterreinen', maar de diverse overheden met nadruk op hun verantwoordelijkheden te wijzen.

Vogelreservaten buiten agrarisch gebied

De eerste categorie Vrije Vogelreservaten -de 'vogelreservaten' in strikte zijn- zullen voornamelijk zijn gelegen in niet-agrarisch gebied. Gedacht kan worden aan landgoederen, moerassen, vennen, gebieden buitendijs en dergelijke. Ook ten aanzien van dit type vogelreservaat bestaan nog veel onduidelijkheden. Zo wordt het niet duidelijk waaruit de inhoud van de vijfjarige 'contracten' zal bestaan. Ook wordt niet aangegeven welke visie men heeft ten aanzien van het beheer van deze terreinen. Welk beleid ligt ten grondslag aan de adviezen die men wil geven op ornithologisch gebied? Hoe moet de zinsnede 'geen jacht, tenzij.....' worden uitgelegd?

Stellingname van de Vogelwacht Utrecht

Op grond van de hiervoor opgesomde argumenten heeft het bestuur van de Vogelwacht Utrecht onlangs besloten geen medewerking te verlenen aan het instellen van Vrije Vogelreservaten. De voorkeur wordt gegeven aan het bijsturen van het beleid zoals dat door de diverse overheden wordt gevoerd met betrekking tot het landelijk gebied. Bovendien zijn er contacten gelegd met agrarische organisaties met de opzet een goede samenwerking te verwezenlijken op regionaal niveau. Ook wordt er geëxperimenteerd met het toepassen van nestbescherming. Het doel van dit beleid is, te komen tot een ecologisch meer verantwoorde bedrijfsvoering in

het landelijk gebied. Het moet in onze ogen mogelijk zijn een evenwichtige bedrijfsvoering te realiseren die zowel de boer als de natuurbescherming en andere **'belanghebbenden'** recht doen.

Dit artikel werd op 15 maart 1983 ter publicatie aangeboden.

■ Namens het Bestuur van de Vogelwacht Utrecht:
R.J. Huijssen, Faustdreef 411, 3561 LN Utrecht, 030-615 579
& Rijk van Oostenbrugge.

Ons thema-nummer vogels-bosstructuur

Wij bieden onze lezers onze excuses aan voor het te laat verschijnen van ons thema-nummer 'vogels-bosstructuur'. Door de late verschijningsdatum hebben velen zich afgevraagd waar het nieuwe nummer bleef. Hierbij is gebleken dat velen met ongeduld op onze nieuwe nummers zitten te wachten.

In de toekomst hopen wij een te laat verschijnen te kunnen voorkomen, ofschoon u zich moet bedenken dat de totstandkoming van ons blad geschied buiten onze eigen werktijd en dit niet wordt gehonoreerd.

Overigens is ons themanummer bijzonder goed ontvangen en wij danken allen die ons feliciteerden met deze uitgave. J.T.

Blauwe Kiekendieven met kleurringen

Sedert 1981 worden er in het moerasgebied 'De Weerribben' (Kop van Overijssel) nestjongen van de Blauwe Kiekendief gemerkt met kleurringen. Dit geschiedt in het kader van een onderzoek naar enkele broedbiologische aspecten (plaatstrouw, partnerrouw, populatieopbouw en dergelijke). De vogels dragen bovendien een aluminiumring van het Vogeltrekstation te Heteren. Van belang is de kleur van de ring(en) en de poot (links of rechts) waaraan de desbetreffende kleurring is aangebracht. Waarnemingen worden graag bij de coördinator van het onderzoek ontvangen.

Coördinator: Dick Woets, Woldweg 5, 8337 KN Steenwijk.